



SUDEK FUNKE DRTIKOL...



Galeria BWA w Jeleniej Górze (Polska / Polsko)
PPF Art a.s., Praha (Czechy / Česká republika)
Oblastní galerie Liberec (Czechy / Česká republika)

„SUDEK, FUNKE, DRTIKOL...”

Fotografie wypożyczone ze zbiorów / Fotografie vypůjčené ze sbírky:
PPF Art a.s., Praga / Praha

Organizator projektu i wydawca katalogu / Organizátor projektu a vydavatel katalogu:

Galeria Sztuki BWA

Dyrektor / Ředitelka: Luiza Laskowska

ul. Długa 1, 58-500 Jelenia Góra / 75 752 66 69 / www.galeria-bwa.karkonosze.com

Współorganizator, Partner projektu / Spolupořadatel, Partner projektu:

Oblastní galerie Liberec

Dyrektor / Ředitel: Mgr. Jan Randáček

Masarykova 723/14, 460 01 Liberec V / +420 485 106 325 / oblgal@ogl.cz

ISBN: 978 - 83-947891-8-3

KRÓTKA HISTORIA CZESKIEJ FOTOGRAFII - - “SUDEK, FUNKE, DRTIKOL...”

Wystawa „Sudek, Funke, Drtikol...” to syntetyczna historia fotografii, zobrazowana przekrojowym zestawem najbardziej wyrazistych postaw artystycznych czeskich twórców tej dziedziny sztuki od wieku XIX poprzez fotografię piktorialną, konstruktywistyczną, eksperymentalną, aż po współczesne obrazy fotografii czeskiej i słowackiej.

Wybór dokonany spośród dzieł zebranych w jednej z największych kolekcji prywatnych fotografii w Czechach – PPF Art w Pradze, pozwala rozpocząć przygodę z historią fotografii od najstarszych dziewiętnastowiecznych widoków Pragi z czasów monarchii austro-węgierskiej. Są to fotografie wykonane w technice albuminowej **Františka Fridricha (1829–1892)**, jednego z pionierów fotografii w tej części Europy. Fotografię społeczną, reportażową, w warstwie wizualnej osadzoną w estetyce piktorializmu, reprezentuje **Adolf Schneeberger (1897–1977)** oraz **Rudolf Bruner-Dvořák (1864–1921)**, jeden z pierwszych fotografów prasowych przełomu wieków. Dbłość o malarski wyraz fotografii widoczna jest także w obrazach **Drahomíra Josefa Růžički (1870–1960)**, ucznia amerykańskiego piktorialisty Clarence’a H. White’a. Po II wojnie światowej **Růžička** porzucił estetykę piktorialną na rzecz ujęć reportażowych z życia miasta. Podobnie **Jan Lauschmann (1901–1991)** – początkowo zdobył uznanie jako fotograf pejzażu w duchu piktorializmu, później nie oparł się wpływowi sztuki awangardowej.

Jednym z czeskich fotografów, którzy stali się częścią światowej historii fotografii był **František Drtikol (1883–1961)**. Jego zainteresowania nowymi prądami w sztuce – kubizmem i futuryzmem - łączyły się z fascynacją kobiecym aktem. Drtikol zasłynął z inscenizowania aktów z dynamicznymi, geometrycznymi cieniami i odbiciami światła, przez co jego fotografie zaskakują nastrojem niepokoju i tajemnicy. Drtikol

eksperymentował także z problematyką ruchu w fotografii - poprzez kompozycje z wycinanych kobiecych figurek z papieru, nowatorsko ilustrował futurystyczne koncepcje wizualizacji ruchu w obrazach dwuwymiarowych.

Fascynacji sztuką abstrakcyjną uległ z kolei asystent F. Drtikola - **Jaroslav Rössler (1902-1990)**. Fotografował poruszające się źródła światła uzyskując geometryczne obrazy, które bliskie są fotogramom Mana Raya czy László Moholy-Nagy'ego, tyle że wykonane zostały tradycyjną metodą fotograficzną. Rössler fotografował również kompozycje przedmiotów na jednolitym tle, które również kreował jako obrazy abstrakcyjne. Z lat dwudziestych także pochodzą abstrakcyjne fotografie **Jaromíra Funkego (1896-1945)** początkowo piktorialisty, z czasem twórcy nowoczesnego, bliskiego awangardzie. Na początku lat dwudziestych pojawiła się w fotografii czeskiej estetyka tzw. „nowej fotografii”. Na jej kształt wpływ miał przede wszystkim rosyjski konstruktywizm i założenia Bauhausu. Twórcy „nowej fotografii” odkrywali przestrzenie niecodziennych perspektyw, dynamizm formy i kompozycji. Podkreślali maksymalną głębię ostrości i szeroką skalę tonalną fotografii, przywiązując uwagę do szczegółów i zmian skali, ważna była także precyzja przedstawień. Fotografowie porzucili romantyczny piktorializm. Pierwsi nowocześni czescy twórcy konstruktywistyczni pojawiają się w kręgu Jaroslava Rösslera i Jaromíra Funkego z pierwszej połowy lat 20. Ich kompozycje tworzą zestawienia różnych przedmiotów codziennego użytku. Powiększając szczegóły, cienie rzucane przez obiekty, oraz rytmicznie powtarzając motywy, obaj dokonywali przemiany zwyczajowej percepcji przedmiotów, odkrywając ich nieoczekiwane znaczenia.

Reprezentantami „nowej fotografii” spośród prezentowanych na wystawie są również **Alexandr Hackenschmied (1907-2004)**, **Ladislav Emil Berka (1907-1993)** oraz **Bohumil Šťastný (1905-1991)**, którzy rozwinęli także technikę fotomontażu. Z kolei **Adolf Novák (1912-1990)** i **Josef Bartuška (1898-1963)** stworzyli szereg poddanych rygorowi linii kompozycji w duchu wierności założeń grupy artystycznej „Linia”.

Z pokolenia kreatywnego w latach sześćdziesiątych wspomnieć warto **Bělu Kolářa** (1923–2010), której artystyczne eksperymenty z negatywami dodawały fotografii eksperymentalnej, abstrakcyjnej nowego, conceptualnego wyrazu oraz **Miroslava Háka** (1911–1978), który przed wojną związany był z ruchem surrealistycznym i do końca pozostał wierny jego poetyce.

Niewątpliwie najcenniejszą częścią kolekcji PPF Art jest bogaty zbiór ponad dwustu fotografii Josefa Sudka, praskiego fotografa, który jeszcze za życia został doceniony przez światową krytykę i prezentował swoje fotografie m. in. w Nowym Jorku i Waszyngtonie. Dziś w leksykonach i encyklopediach fotografii uznawany jest za jednego z najważniejszych fotografów XX wieku.

W Galerii BWA w Jeleniej Górze w 2019r. możemy zobaczyć dwadzieścia jeden fotografii tego twórcy z różnych jego cykli: „Szklany labirynt”, „Okno mojej pracowni”, „Zaczarowany ogród”, „Wspomnienia”, „Katedra św. Wita” oraz martwe natury i panoramy.

Josef Sudek jest artystą, który wymyka się próbom przypisania go do jakiegokolwiek kierunku w sztuce. Nie interesowały go nowatorskie eksperymenty w fotografii. Nie uległ pokusom awangardy. Pierwsze swoje fotografie kreował w duchu piktorializmu, w niektórych obrazach pełnych onirycznych wizji inspirował go surrealizm. W fotografii podążał jednak własną drogą. Zafascynowany dziewiętnastowieczną techniką wielkoformatową, podjął decyzję o rezygnacji z powiększania fotografii na rzecz kopii odbijanych stykowo. W cyklach „Okno mojej pracowni”, „Wspomnienia” i „W ogrodzie Rothmayera” stworzył intymne, głęboko osobiste i uduchowione obrazy.

ZACZAROWANA LEKKOŚĆ BYTU - JOSEF SUDEK (1896-1976)

Jedne z najbardziej niezwykłych fotografii tego autora powstały w przestrzeni okna pracowni Josefa Sudka na Małej Stranie w Pradze w latach 1940-1954. Początek tego cyklu to czas II wojny światowej. Josef Sudek przebywał wówczas w swoim niewielkim, drewnianym atelier z ogródkiem, które dawało mu schronienie i poczucie bezpieczeństwa.

Powstałe w tym czasie fotografie z cyklu „Okno mého ateliéru” (Okno mojej pracowni) stanowią zestaw intymny, kontemplacyjny, w którym zaduma nad światem, ograniczona do wizualnej analizy najbliższego otoczenia, nabiera wymiaru głęboko egzystencjalnego. Artysta dokonuje fotograficznej obserwacji tego samego motywu – widoku przez okno, ale także samej tafli szyby tego okna w różnych porach roku, w zależności od zmienności oświetlenia, natężenia światła. Artysta analizuje powierzchnię szyby, jej przejrzystość, osiadające na niej krople pary wodnej, szron, które jako nieprzejrzyste same w sobie stanowią barierę widoczności i nie pozwalają zajrzeć dalej. Fotografie z tego cyklu obrazują zapis upływu czasu, niestałość, nieprzewidywalność świata, jego różnorodne oblicza w tej samej przestrzeni. Stanowią niezwykle zapis stanów skupienia na szczegółach najbliższego otoczenia, fotograficznej medytacji w warunkach izolacji i samotności. Okno Josefa Sudka staje się jedynym punktem odniesienia w jego życiu tamtego czasu, stanowi symboliczną granicę dwóch światów, które istnieją, przylegają do siebie, ale przez niewidoczną czasem szybę, są od siebie zupełnie odizolowane. Świat poza pracownią może być w tym kontekście symbolem świata zewnętrznego, szyba natomiast stanowi granicę, poza którą świat wewnętrzny artysty dostępny jest wyłącznie jemu i jego najbliższym.

Drugi bardzo ważny cykl fotografii Josefa Sudka powstał w przestrzeniach niewielkiego ogródka przylegającego do jego atelier oraz w ogrodzie architekta Otto Rothmayera w Pradze. Obrazy z kilku serii „Spacer po magicznym ogrodzie”, „W ogrodzie Rothmayera”, „Zaczarowany ogród”, są na pozór dokumentalnymi fotografiami wnętrz ogrodów. Sudek przekracza w nich ideę fotografii dokumentalnej, wznosi się ponad obiektywną rejestrację i udaje mu się uobecnić w fotografiach element duchowy, ujawnić magię niezwyklej momentów natury. Świat ogrodów Josefa Sudka wydaje się zaczarowany, czas płynie w nich inaczej. Artysta często powracał do tych samych motywów, fascynowało go badanie relacji pomiędzy fragmentami natury, fotograficzne odtworzenie przejrzystości i blasku kropel rosy po deszczu. W obrazach, które zarejestrował jest coś niezwykle: umiejętność zatrzymania ulotnej chwili w życiu natury w taki sposób, jakby można było zapisać na kliszy moment cudu.

W kontekście przeżyć człowieka-okaleczonego przez udział w pierwszej wojnie światowej, obrazy z zaczarowanych ogrodów stanowią próbę zapisania w fotografii niezwykłych, zaczarowanych miejsc, dających artyście schronienie i poczucie bezpieczeństwa, w których może się ukryć przed zawieruchą i szaleństwem świata.

Fotografie Josefa Sudka mają w sobie ciszę i skupienie. Może właśnie dlatego obrazy przemawiają intensywnością przekazu najdrobniejszych napięć tonów światła. Z podobną wnikliwością fotografuje katedrę św. Wita w Pradze, martwe natury, fragmenty szkła, szyb w cyklu „Szkłany labirynt”, czy martwe natury wielkanocne z mistycznym światłem odrealniającym materialność przedmiotów.

Josef Sudek jest jednym z najważniejszych fotografów XX wieku. Inspiruje wszystkich, którzy zauważyli, że prawdziwej sztuki nie poszukuje się poza sobą, daleko. Prawdziwą fotografię można odnaleźć w swoim najbliższym otoczeniu. W sobie i tuż obok.

Josef Sudek zmienił postrzeganie fotografii w Europie i na świecie. Do czasów współczesnych wpływ tego artysty można zauważyć w szacunku dla tradycyjnej fotografii wielkoformatowej, którą wielu współczesnych, także bardzo młodych twórców, wybiera jako najbardziej sugestywną formę artystycznej wypowiedzi.

FOTOGRAFIA WSPÓŁCZESNA

Współczesna fotografia na wystawie “Sudek, Funke, Drtikol...” reprezentowana jest przez trzech twórców: **Ivana Pinkavę (ur. 1961)**, **Václava Jiráskę (ur. 1965)** oraz Słowaka – **Tono Stano (ur. 1960)**. Dobór fotografii z czasów nam najbliższych łączy opowieść o człowieku. Za każdym razem jednak chodzi o inny wątek człowieczeństwa.

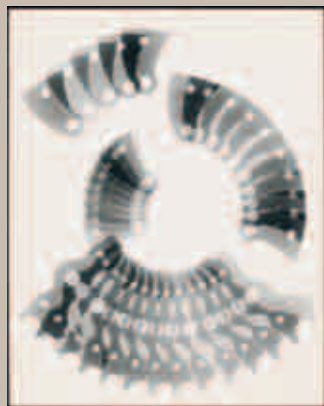
Fotografie Ivana Pinkavy to dialog z przeszłością, z ikonografią świata dawnej sztuki. Wielkoformatowe portrety z symbolicznymi atrybutami nawiązują często do motywów znanych z historii malarstwa zachodnioeuropejskiego, jak Pietà czy Ukrzyżowanie.

Václav Jirásek jest jednym z tych współczesnych twórców, którzy fotografują tradycyjną metodą na kliszach, kamerami wielkoformatowymi. Fotografie odbija kontaktowo, przez co działają siłą intensywności przekazu. Jego obrazy to portrety, ale przepuszczone jakby przez filtr nałożony z innej rzeczywistości, snu, nierealności. Artysta fotografuje postaci aniołów, pochodzące ze świata literatury i baśni istoty zjawiskowe, zawieszone pomiędzy jawą a wyobraźnią. Fascynuje go przecucie tajemnicy. Tradycyjna technika dodaje tym fotografiom powagi, potwierdza jakby te istnienia, nadając wizerunkom dokumentalnego wyrazu.

Tono Stano bawi się formą, odindywidualizuje przedstawiane postaci. Nie interesuje go psychologia bohaterów, wszystko podporządkowuje określonej koncepcji formy artystycznej wypowiedzi. Poddaje ciała rygorowi geometrii, kreuje eleganckie fotografie zmysłowej cielesności.

Wystawa „Sudek, Funke, Drtikol...” jest uczcą dla wszystkich miłośników fotografii. Daje możliwość spojrzenia na historię tej dziedziny sztuki wielowymiarowo, poprzez twórczość poszczególnych autorów. Pokazuje, że sztuka jest wartością niezależną, a na jej rozwój wpływają historia, myśl filozoficzna, nauka i kultura; że przemiany w sztuce przebiegają w analogiczny sposób we wszystkich krajach wyrosłych z podobnych, śródziemnomorskich korzeni. Fotografia w Czechach czerpie z tych samych źródeł i inspiracji, jest więc częścią europejskiej historii fotografii, i to na bardzo wysokim poziomie.

Joanna Mielech



Běla Kolářová

Bez tytułu z cyklu Ułamki czasu, 1968 28,5 x 22,5 cm

Bez názvu z cyklu Zlomky času, 1968 28,5 x 22,5 cm

KRÁTKÝ PRŮŘEZ DĚJINAMI ČESKÉ FOTOGRAFIE: SUDEK, FUNKE, DRTIKOL...

Výstava nazvaná Sudek, Funke, Drtikol... přibližuje dějiny fotografie a představuje průřez dílem nejvýraznějších osobností české fotografické scény od 19. století od fotografie piktoriální, konstruktivistické a experimentální až po tvorbu současných českých a slovenských umělců.

Reprezentativní výběr, získaný z jedné z největších soukromých sbírek fotografie v Česku, kterou je PPF Art v Praze, umožňuje absolvovat procházku dějinami fotografie počínaje nejstaršími obrázky Prahy, pořízenými v 19. století ještě v dobách rakousko-uherské monarchie. Jde o snímky zhotovené technikou albuminového tisku, jejichž autorem je František Fridrich (1829–1892), jeden z průkopníků fotografie v této části Evropy. Fotografii společenskou, reportážní, co do vizuální stránky vycházející z estetiky piktorialismu, zastupují Adolf Schneeberger (1897–1977) a Rudolf Bruner-Dvořák (1864–1921), jeden z prvních novinových fotografů na přelomu století. Úsilí o malířský vzhled fotografií (nápodobu malířského plátna) je patrné také na snímcích Drahomíra Josefa Růžičky (1870–1960), žáka amerického piktorialisty Clarence H. Whitea. Po druhé světové válce Růžička piktoriální estetiku opustil a začal se věnovat reportážní fotografii zachycující život města. Podobným vývojem prošel i Jan Lauschmann (1901–1991), který si nejprve vydobyl uznání jako fotograf krajiny a později se neubráníl vlivům avantgardního umění.

Jedním z českých fotografů, kteří se stali součástí dějin světové fotografie, byl František Drtikol (1883–1961). Jeho zájem o tehdy moderní umělecké proudy, jimiž byly kubismus a futurismus, se snoubily s fascinací ženským aktem. Drtikol se proslavil inscenováním aktů s dynamickými geometrickými stíny a odrazy světla, díky čemuž jeho díla překvapují

stísněností a tajemstvím. Drtikol experimentoval rovněž v oblasti pohybu na fotografii prostřednictvím kompozic z ženských postav vystříhovaných z papíru, novátorsky též ilustroval futuristické koncepce vizualizace pohybu na dvojrozměrných obrazech.

Abstraktnímu umění propadl i Drtikolův asistent Jaroslav Rössler (1902–1990). Fotografoval pohybující se zdroje světla, čímž získal geometrické obrazce připomínající fotogramy Man Raye nebo Lászla Moholy-Nagye, jen s tím rozdílem, že byly zhotoveny tradiční fotografickou metodou. Rössler fotografoval taktéž kompozice předmětů na jednolitém pozadí, přičemž je vytvářel rovněž jako abstraktní obrazy. Z dvacátých let pocházejí také fotografie Jaromíra Funkeho (1896–1945), zpočátku piktorialisty, jenž se postupem času stal moderním umělcem blízkým avantgardě.

Na počátku dvacátých let se v české fotografii objevila estetika tzv. nové fotografie. Na její formování měl podstatný vliv především ruský konstruktivismus a vývody výtvarné školy Bauhaus. Tvůrci nové fotografie objevovali netradiční perspektivy, dynamismus formy a kompozice. Kladli důraz na maximální hloubku ostrosti a širokou tonální stupnici fotografií, zaměřovali se na detaily a změnu stupnice, důležitá pro ně byla i preciznost zobrazení. Fotografové se rozloučili s romantickým piktorialismem. První moderní konstruktivističtí tvůrci se začali objevovat v okruhu Jaroslava Rösslera a Jaromíra Funkeho v první polovině dvacátého století. Jejich kompozice jsou tvořeny rozestavením různých předmětů každodenní potřeby. Zvětšováním detailů, stíny vrhanými přes předměty a rytmickým opakováním motivů dosahovali oba tvůrci toho, že předměty začaly být vnímány jiným než dosud běžným způsobem a byly v nich nacházeny nečekané významy. K reprezentantům nové fotografie patří z těch, jejichž snímky jsou součástí této výstavy, také Alexander Hackenschmied (1907–2004), Ladislav Emil Berka (1907–1993) a Bohumil Šťastný (1905–1991), kteří rozvinuli techniku fotomontáže. Adolf Novák (1912–1990) a Josef Bartuška (1898–1963) pak vytvořili celou řadu kompozic podléhajících zákonům lineárnosti v duchu věrnosti uměleckého uskupení Linie. Z kreativní generace šedesátých let je nutno připomenout Bělu Kovářovou (1923–2010), jejíž umělecké experimenty s negativy dodávaly experimentální abstraktní fotografii nový, konceptuální výraz, a Miroslava Háka (1911–1978), jenž byl před válkou součástí surrealistické skupiny a až do konce zůstal poetice surrealismu věrný.

Bezpochyby nejceněnější částí sbírky PPF Art je bohatá kolekce více než dvou set fotografií pražského fotografa Josefa Sudka, který byl ještě za svého života oceněn světovou kritikou a vystavoval své fotografie mj. v New Yorku a Washingtonu. Dnes je ve slovnících a encyklopediích řazen mezi nejvýznamnější fotografie dvacátého století. V galerii BWA v Jelení Hoře můžeme v roce 2019 zhlédnout jednadvacet fotografií tohoto tvůrce, a to z různých jeho cyklů: Skleněný labyrint, Okno mého ateliéru, Začarovaná zahrada, Vzpomínky, Katedrála sv. Víta, případně fotografie zátiší a panoramat. Josef Sudek je umělcem, který se přes veškerou snahu nedá zařadit do žádného uměleckého směru. Nezajímaly ho novátorské experimenty ve fotografování, odolal pokušením avantgardy. Své první fotografie pořizoval v duchu piktorialismu, u jiných, plných snových vizí, je znát jeho inspirace surrealismem. Ve fotografii však kráčel vždy svou vlastní cestou. Fascinován velkoformátovou technikou používanou v devatenáctém století, rozhodl se Sudek rezignovat na zvětšování fotografií a pracoval pouze technikou kontaktních otisků. V cyklech Okno mého ateliéru, Vzpomínky a V Rothmayerově zahradě vytvořil intimní a hluboce osobní a pro duchovněné obrazy.

ZAČAROVANÁ LEHKOST BYTÍ: JOSEF SUDEK (1896–1976)

Mezi nejpozoruhodnější fotografie tohoto autora patří ty, které byly pořízeny z okna jeho pracovny na Malé Straně v letech 1940–1954. Byl to čas druhé světové války. Sudek pobýval tehdy ve svém nevelkém dřevěném ateliéru se zahradou, jenž mu poskytoval útočiště a pocit bezpečí. V té době vzniklé fotografie z cyklu Okno mého ateliéru, představují intimní a kontemplativní soubor, v němž meditace o světle, ohraničená na vizuální analýzu nejbližšího okolí, nabírá hluboký existenciální rozměr. Sudek se s objektivem svého fotoaparátu vrací stále k jednomu a témuž motivu. Jde o pohled z okna, ale též na samotné okenní tabulky v různých ročních obdobích, v závislosti na proměnlivosti světla a měnlivé světelné intenzitě. Zkoumá povrch okenních tabulek, jejich průhlednost, jinovatku či na nich usazené krůpěje páry, které jsou samy o sobě neprůhledné a představují překážku viditelnosti a neumožňují vidět přes okno do dvora. Fotografie z tohoto cyklu jsou obrazovým zachycením plynutí času, nestálosti a nepředvídatelnosti světa, jeho

rozmanitosti na jednotejném prostoru. Jsou též nevšedním svědectvím o soustředění se na jednotlivosti nejbližšího okolí, o fotografické meditaci v podmínkách izolace a osamocení. Okno Josefa Sudka se stává jediným vztažným bodem jeho života v tomto období, představuje symbolickou hranici dvou světů, které existují, přimykají se k sobě, ale díky často neviditelnému oknu jsou od sebe hermeticky oddělené. Svět mimo pracovnu může být v tomto kontextu symbolem světa vnějšího, okno je onou hranicí, za kterou je vnitřní umělcův svět přístupný výlučně jemu a jeho nejbližším.

Druhý velice důležitý cyklus Sudkových fotografií vznikl v prostorách malé zahrady přiléhající k jeho ateliéru a v zahradě architekta Otty Rothmayera v Praze. Snímky ze sérií Procházka po kouzelné zahradě, V Rothmayerově zahradě, Začarovaná zahrada jsou zdánlivě dokumentárními obrazy lůna zahrad. Sudek v nich překračuje ideu dokumentární fotografie, provádí něco více než jen obyčejný objektivní záznam skutečnosti, daří se mu na svých fotografiích zachytit duchovní habitus skutečnosti. Dokáže zastavit čas a zachytit magii nevšedních okamžiků života přírody. Svět Sudkových zahrad působí dojmem jakési začarovanosti, čas v nich plyne úplně jinak. Umělec se často navracel ke stejným motivům, fascinovalo ho zkoumání vztahu mezi jednotlivými částmi přírody, možnost pomocí objektivu svého fotoaparátu reprodukovat průsvitnost a světlo kapek rosy či deště. Na jeho snímcích můžeme pozorovat něco neobyčejně zvláštního: schopnost zachytit pomíjivý okamžik života přírody takovým způsobem, že to vede k domněnce, že je na fotografické desce možné zaznamenat okamžik zrození zázraku. V kontextu prožitků člověka, jenž se kvůli válečnému zranění stal invalidou, představují obrazy ze začarovaných zahrad pokus zachytit na fotografiích nevšední, začarovaná místa, poskytující umělci útočiště a pocit bezpečí, v nichž se může skrýt před zmatky a šílenstvím světa.

Ve fotografiích Josefa Sudka se snoubí ticho se soustředěností. Možná právě proto přinášejí tak působivou výpověď i o těch nejjemnějších záchvěvech světla. S podobnou precizností fotografuje Sudek pražskou svatovítskou katedrálu, zátiší, fragmenty skla či oken z cyklu Skleněný labyrint, popřípadě velikonoční zátiší s mystickým světlem odebírajícím předmětům jejich reálnou materiální stránku.

Josef Sudek je jedním z nejvýznamnějších fotografů dvacátého století. Inspiruje všechny ty, kteří došli k závěru, že opravdové umění se nemusí hledat mimo své vlastní nitro. Opravdovou fotografii lze vytvořit v našem nejbližším okolí. V sobě samém i v našem nejtěsnějším sousedství.

Josef Sudek změnil vnímání fotografie v Evropě i na celém světě. Dodnes lze vliv tohoto umělce pozorovat v uctivém přístupu k tradici velkoformátové fotografie, kterou nespočet současných, velmi mladých tvůrců volí jako nejsugestivnější formu uměleckého svého vyjádření.

SOUČASNÁ FOTOGRAFIE

Současnou fotografii zastupují na výstavě Sudek, Funke, Drtikol... tři tvůrci: Ivan Pinkava (nar. 1961), Václav Jirásek (nar. 1965) a Slovák Tono Stano (nar. 1960). Výběr snímků z doby časově nám nejbližší spojuje vyprávění o člověku. Pokaždé však jde o jinou esenci lidství.

Fotografie Ivana Pinkavy jsou dialogem s minulostí, s ikonografií světa starého umění. Velkoformátové portréty se symbolickými atributy často navazují na známé motivy z dějin západoevropského malířského umění, jako je například Pieta či ukřižování.

Václav Jirásek je jedním z těch, kdo i v současnosti fotografují tradiční metodou na fotografickou desku pomocí velkoformátových kamer. Fotografie vytváří pomocí kontaktních otisků, díky čemuž nabývá jejich sdělná hodnota větší intenzity. Jeho snímky jsou portréty, které jako by prošly filtrem z jiné reality, snu, ireálna. Umělec fotografuje postavy andělů, fiktivní bytosti pohybující se mezi realitou a představou. Silně jej přitahuje tajemství. Zmíněná tradiční technika dodává jeho fotografiím důstojného rázu, jako by zachycenou skutečnost potvrzovala, dávajíc postavám andělů punc dokumentárnosti.

Tono Stano se zabývá formou, s oblibou zachycené postavy zbavuje jejich individuality. Nezajímá ho psychologie postav, vše podřizuje zvolené koncepci formy uměleckého vyjádření. Tělo podřizuje zákonům geometrie, zhotovuje elegantní snímky smyslové tělesnosti.

Výstava Sudek, Funke, Drtikol... je svátkem pro všechny milovníky fotografie. Skýtá možnost nahlédnout na dějiny této oblasti umění z více úhlů, prostřednictvím tvorby jednotlivých autorů. Je svědectvím toho, že umění je nezávislou hodnotou a že na jeho vývoj mají vliv jen a pouze filozofické myšlení, věda a kultura; je svědectvím toho, že proměny v umění probíhají analogicky ve všech zemích vzrostlých z podobných středomořských kořenů. Fotografie v Česku čerpá ze stejných inspiračních zdrojů, a je tudíž součástí evropských dějin fotografie, a to bezpochyby velmi výraznou.

Joanna Mielech



Josef Sudek
Rzeźba, 1971-73, 23 x 29 cm
Socha, 1971-73, 23 x 29 cm

KOLEKCJA ZDJĘĆ GRUPY PPF

jest systematycznie budowana od końca lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku. Początek zbiorów jest luźno związany z odbudową dawnej pracowni J. Sudka i zakupieniem mniejszych zestawów zdjęć Josefa Sudka i Františka Drtikola od Anny Fárovéj, historyka fotografii, która zgodnie z wolą siostry Sudka Boženy Sudkovéj, stała się opiekunką spuścizny artysty. Następnie kolekcję stopniowo rozszerzano, gromadząc starsze i młodsze fotografie. Dzięki temu kolekcja pokazuje rozwój czeskiej i słowackiej fotografii artystycznej.

Zbiór obejmuje dzieła ważnych przedstawicieli piktorializmu (Vladimír J. Bufka, Jaroslav Krupka, Drahomír J. Růžička, Jan Lauschmann, Adolf Schneeberger), klasycznego modernizmu (Jaromír Funke, Jaroslav Rössler, Karel Valter, Adolf Novák, Ladislav E. Berka), surrealizmu (Václav Chochola, Alexander Hackenschmied, Emila Medková), egzystencjalizmu (Miroslav Hák, Jan Lukas, Jan Svoboda), konceptualizmu (Běla Kolářová), postmodernizmu (Tono Stano, Václav Jirásek, Ivan Pinkava) i postkonceptualizmu (Alena Kotzmannová, Jiří Thýn, duet autorski Lukáš Jasanský – Martin Polák). Wyobrażenie o kolekcji daje lektura „Antologie české a slovenské fotografie. Ze sbírky skupiny PPF” („Antologia fotografii czeskiej i słowackiej z kolekcji PPF”). Pozycja zawiera również oddzielne rozdziały poświęcone najważniejszym przedstawicielom zbiorów: Josefowi Sudkowi i Františkowi Drtikolowi, poszerzając wiedzę o czeskiej, a częściowo też słowackiej fotografii artystycznej.

Poszukujący nowych możliwości i spojrzeń na fotografię jako dzieło sztuki Sudek, Funke i Drtikol, ale także wielu innych przedstawicieli poszczególnych kierunków, należeli w swoim czasie do artystycznej awangardy. Kolekcji jednak nie rozbudowujemy jedynie o kolejne dzieła powszechnie uznanych autorów, ale przede wszystkim o dzieła autorów debiutujących. Co roku, we współpracy z nauczycielami uczelni artystycznych, powstaje portfolio prac obiecujących artystów, z którego wybieramy kolejne fotografie uzupełniające kolekcję. Cieszy nas możliwość wspierania kariery artystycznej młodych twórców, a szczególną radość czerpiemy z faktu, że wielu z nich stało się autorami uznawanymi nie tylko w Czechach, ale także prezentującymi swe prace za granicą (na przykład Jiří Thýn, Alexandra Vajd, Hynek Alt, Lucia Sceranková, Tereza Zelenková, Štěpánka Stein i Salim Issa).

Dla zyskania wyobrażenia o zakresie zbiorów warto wspomnieć, że najstarszym zdjęciem kolekcji PPF jest fotografia Františka Fridricha pt. „Dworzec cesarza Franciszka Józefa w Pradze”. Zdjęcie powstało około 1875 roku, jest to oryginalna fotografia na papierze albuminowym. Z kolei do „najmłodszych” zdjęć możemy zaliczyć na przykład fotografie Ivana Pinkavy z 2018 roku, które stały się nowym nabytkiem kolekcji w zeszłym roku.

Obecnie kolekcja zawiera 2044 zdjęcia 192 autorów. Wybranych na wystawę w Jeleniej Górze 75 fotografii to skromny przekrój całej kolekcji, nawiązujący do poprzednich reprezentatywnych wystaw w Pradze, Libercu i Augsburgu.

Nowe prace pozyskujemy na kilka sposobów: od zakupów od autorów żyjących, przez aukcje aż po kupno dzieł od spadkobierców. Oczywiście, muszą to być zawsze oryginalne odbitki. Gdy chodzi o autorów początkujących, uzależniamy zakup także od maksymalnej liczby autoryzowanych kopii.

Z finansowego punktu widzenia najcenniejsze obiekty kolekcji to fotografie autorów, których nazwiska pojawiają się w tytule wystawy. Prace F. Drtikola, J. Sudka i J. Funkego na światowych aukcjach osiągają często ceny przewyższające 100 tysięcy euro.

Działania związane z kolekcją przynoszą też inne efekty: Atelier Josefa Sudka, w którym regularnie odbywa się siedem do ośmiu wystaw rocznie, stał się ważnym międzygeneracyjnym miejscem spotkań miłośników fotografii. Wystawy mają na celu stworzenie przestrzeni dla szerokiego spektrum (głównie) współczesnej fotografii. Część wystaw poświęcamy nowo nabytym fotografiom, a miesiące letnie są zarezerwowane dla prac J. Sudka, autorów będących pod jego wpływem lub z nim w jakiś sposób powiązanych. Obecnie w galerii prezentowana jest wystawa „Sudek: Obrazy a odrazy” („Sudek: Obrazy i odbicia”), która przedstawia niezwykle i dotąd pomijany rodzaj prac Josefa Sudka. W ramach swojej działalności zarobkowej fotograf zajmował się reprodukcją obrazów. Często reprodukcje te wykonywał dla swoich przyjaciół ze środowiska artystycznego. Wystawa za pośrednictwem fotografii Sudka prezentuje obrazy i rysunki ośmiu bliskich mu autorów. Wyeksponowane obok autorskich prac Sudka, pokazują paralele tematyczne i wizualne.

Z HISTORII GALERII ATELIER JOSEFA SUDKA

Josef Sudek zyskał studio fotograficzne 1 czerwca 1927 roku. Mały drewniany domek stał się miejscem, w którym powstawały prace fotograficzne autora. Na praskim Újezdie na podwórku małostránskiej kamienicy J. Sudek mieszkał ze swoją siostrą Boženą, z wykształcenia laborantem fotograficznym. Siostra była dla niego oparciem w życiu i jednocześnie pomocnikiem w pracy, a małe studio stało się dla Sudka źródłem inspiracji i obiektem fotograficznym. Stworzył tu kilka obszernych cykli, takich jak „Okno mého ateliéru“ („Okno mojej pracowni“, 1940–1954), „Procházka po mé zahrádce“ („Spacer po moim ogrodzie“, 1944–1953), „Zahrádka mého ateliéru“ („Ogród mojej pracowni“, 1950–1970) i „Zátiší na okně mého ateliéru“ („Martwa natura w oknie mojej pracowni“, 1950–1958).

Studio było też miejscem spotkań. Josefa Sudka odwiedzali tu jego przyjaciele malarze (np. Emil Filla, František Muzika), fotografowie (J. Funke), a także pisarze i poeci (Jaroslav Seifert). Popularne były tzw. „wtorkowe słuchania“, podczas których gospodarz puszczał swoim przyjaciołom wybór muzyki swoich ulubionych kompozytorów – Bacha, Martinů, Janáčka, Vivaldiego, Corellego i Strawińskiego.

Josef Sudek w swoim atelier w dzielnicy Malá Strana pracował przez całe życie do 1976 roku. Po jego śmierci stan drewnianego budynku stopniowo się pogarszał, aż w 1984 roku strawił go pożar. Po latach zapomnienia i rozkładu szczątków pracowni, w 2000 roku udało się ją odbudować. Przyczyniła się do tego między innymi Anna Fárová, a partnerem i inwestorem budowy repliki studia, a następnie opiekunem galerii została grupa inwestycyjna PPF.

Lucie Mlynářová

SBÍRKA FOTOGRAFIÍ SKUPINY PPF

je systematicky budována od konce devadesátých let minulého století. Počátek sbírky volně souvisí s obnovou budovy Ateliéru J. Sudka. Stavebním kamenem sbírky byl nákup menších souborů fotografií Josefa Sudka a Františka Drtikola od paní Anny Fárové, historičky fotografie, která se podle závěti sestry Josefa Sudka - Boženy Sudkové stala správkyní Sudkova odkazu.

Následně se kolekce rozšiřovala z časového pohledu do minulosti i budoucnosti tak, aby postupně vytvářela reprezentativní obraz vývoje české a slovenské výtvarné fotografie. Sbírkou fotografií tak zahrnuje významné představitele piktorializmu (Vladimír J. Buřka, Jaroslav Krupka, Drahomír J. Růžička, Jan Lauschmann, Adolf Schneeberger), klasické moderny (Jaromír Funke, Jaroslav Rössler, Karel Valter, Adolf Novák, Ladislav E. Berka), surrealismu (Václav Chochola, Alexandr Hackenschmied, Emila Medková), existencializmu (Miroslav Háek, Jan Lukas, Jan Svoboda), konceptualizmu (Běla Kolářová), postmoderny (Tono Stano, Václav Jirásek, Ivan Pinkava) a postkonceptualizmu (Alena Kotzmannová, Jiří Thýn, autorská dvojice Lukáš Jasanský - Martin Polák). Představu o sbírce je možné si vytvořit z publikace Antologie české a slovenské fotografie (Ze sbírky PPF), v níž jsou také samostatné kapitoly věnované těm nejvýznamnějším představitelům sbírky – Josefu Sudkovi a Františku Drtikolovi. Kniha, která je pro zájemce k dispozici, rozšiřuje dále poznání a vědomosti o české a zčásti slovenské umělecké fotografii.

Sudek, Funke, Drtikol, ale i řada dalších zástupců jednotlivých směrů, patřili ve své době jistým způsobem k umělecké avantgardě hledáním nových možností a pohledů na fotografii jako umělecké dílo. Sbírkou však nerozšiřujeme pouze o další díla všeobecně uznávaných autorů, ale především o díla začínajících autorů. Každý rok ve spolupráci s pedagogy vysokých uměleckých škol se vytváří portfolio z tvorby nadějných umělců, z něhož vybíráme další fotografie, o něž se sbírka doplňuje. Jsme velmi rádi, že tak můžeme podpořit uměleckou kariéru mladých autorů a velmi nás těší, že mnozí z nich se stali nejen uznávanými autory v rámci Česka, ale vystavují i v zahraničí (například Jiří Thýn, Alexandra Vajd, Hynek Alt, Lucia Sceranková, Tereza Zelenková, Štěpánka Stein a Salim Issa).

Pro představu o rozsahu sbírky je možné uvést, že nejstarší fotografií sbírky PPF je snímek od Františka Fridricha: Nádraží císaře Františka Josefa v Praze. Fotografie vznikla kolem 1875, jedná se o vintage print na albumíniovém papíře a mezi “nejmladší” fotografie můžeme počítat například snímky Ivana Pinkavy s datací r. 2018, které se staly novým přírůstkem sbírky v loňském roce. V současné době sbírka obsahuje 2044 fotografií od 192 autorů. 75 fotografií vybraných pro výstavu v Jelení Hoře tak je skromným průřezem celé sbírky a navazuje na předcházející reprezentativní výstavy v Praze, Liberci a Augsburgu.

Pokud se týká nových akvizic, využíváme různé způsoby nákupů. Od žijících autorů, přes aukce, ale například i přímo od dědiců. Samozřejmě, že se musí jednat vždy o originální zvětšeniny. U začínajících autorů podmiňujeme nákup také uvedením maximálního počtu autorizovaných printů.

Z finančního hlediska jsou nejcennějšími fotografiemi sbírky snímky těch autorů, jejichž jména se vyskytují v názvu výstavy. Díla F. Drtikola, J. Sudka a J. Funkeho dosahují na světových aukcích mnohdy cen přesahujících 100 tisíc EUR.

Se sbírkovou činností souvisí i to, že Ateliér Josefa Sudka, kde pravidelně pořádáme 7–8 výstav ročně, se stal významným místem pro setkávání milovníků fotografie všech generací. Výstavy jsou koncipovány tak, abychom v nich dali prostor širokému spektru (většinou) současné fotografické tvorby. Část výstav věnujeme též ukázkám z nově nabytých akvizic a letní měsíce jsou vyhrazeny fotografickým dílům J. Sudka, jím ovlivněných autorů, nebo takovým, která se Sudkem nějakým způsobem souvisejí. Aktuálně v galerii probíhá výstava s názvem Sudek: Obrazy a odrazy, která veřejnosti představuje netypickou a dosud nepovšimnutou polohu práce Josefa Sudka. Fotograf se v rámci své živnostenské činnosti věnoval reprodukování malířských děl, přičemž tyto reprodukcce vytvářel nezřídka pro okruh svých přátel z uměleckého prostředí. Výstava prostřednictvím Sudkových snímků prezentuje malby a kresby osmi jemu blízkých autorů, které jsou postavené vedle ukázek ze Sudkovy volné tvorby, nabízející námětové a vizuální paralely.

Z HISTORIE GALERIE

Josef Sudek získal fotografický atelier 1. června roku 1927 a od té doby se tento malý, dřevěný domek stal místem, kde vznikala Sudkova fotografická díla. V Praze, na Újezdě na dvorku malostranského činžáku bydlel J. Sudek se svojí sestrou Boženou, vyučenou fotografickou laborantkou, která mu byla životní oporou i profesionální spolupracovnicí.

Malý fotografický ateliér se pro Sudka stal inspiračním zdrojem a fotografickým objektem. Vytvořil zde několik rozsáhlých cyklů jako Okno mého ateliéru (1940-1954), Procházka po mé zahrádce (1944-1953), Zahrádka mého ateliéru (1950-1970) a také Zátíší na okně mého ateliéru (1950-1958).

Ateliér se stával také místem přátelských setkávání, kdy Josefa Sudka navštěvovali jeho přátelé z řad malířů (např. Emil Filla, František Muzika), fotografů (J. Funke), ale i spisovatelů a básníků (Jaroslav Seifert). Populární byly tzv. poslechové úterky, na kterých Josef Sudek pouštěl svým přátelům výběr hudby svých oblíbených autorů - Bacha, Martinů, Janáčka, Vivaldiho, Corelliho a Stravinského.

Josef Sudek ve svém ateliéru na Malé straně tvořil po celý svůj život až do roku 1976.

Budova dřevěného fotografického ateliéru po smrti J. Sudka postupně chátrala, až její zkázu dokončil požár v roce 1984. Po letech zapomnění a rozkladu trosky ateliéru se v roce 2000 podařilo, mimo jiné díky aktivitě Anny Fárové, zrealizovat projekt obnovy Ateliéru J. Sudka. Partnerem obnovy a investorem výstavby repliky ateliéru a následným provozovatelem galerie se stala investiční skupina PPF.

Lucie Mlynářová

Josef Sudek
Oltarz w ogrodzie, 40 x 30 cm
Oltář v zahradě, 40 x 30 cm



ARTYŚCI PREZENTOWANI NA WYSTAWIE:

UMĚLCI, JEJICHŽ DÍLA JSOU PREZENTOVÁNA NA VÝSTAVĚ:

Ladislav Emil Berka

František Fridrich

Rudolf Bruner-Dvořák

František Drtikol

Jaroslav Rössler

Jaromír Funke

Jan Lauschmann

Alexandr Hackenschmied

Běla Kolářová

Adolf Novák

Bohumil Šťastný

Josef Bartuška

Drahomír Růžička

Miroslav Hák

Josef Sudek

Tono Stano

Václav Jirásek

Ivan Pinkava

František Fridrich

Wieża prochowa, ok. 1875, fotografia albuminowa
Prašná brána v Praze, kolem 1875, albuminový papír







Rudolf Bruner-Dvořák

Hokej na lodzie w Sankt Moritz, 1908–1909, 18 x 24 cm, odbitka srebrowa

Hokej na jezeře v St. Moritz, 1908–1909, 18 x 24 cm, bromostříbrná fotografie





Jaromír Funke

Dzieci na schodach, z cyklu Kolín III, 1922-24, 29 x 23 cm

Děti na schodech cyklus Kolín III, 1922-24, 29 x 23 cm





Jaromír Funke

z cyklu Kompozycja abstrakcyjna 50, 1927-29
cyklus Abstraktní kompozice 50, 1927-29





František Drtikol

Bez titulu, ok. 1930, 30 x 23 cm

Bez názvu, kolem 1930, 30 x 23 cm



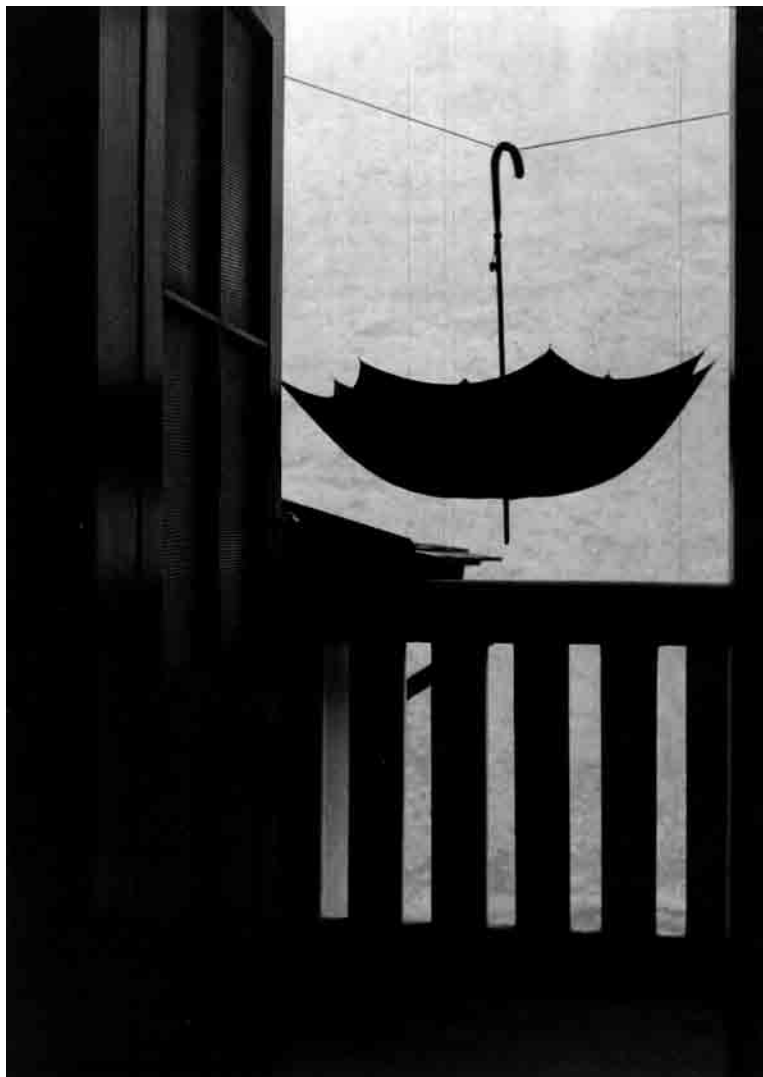


Ladislav Emil Berka

Maszyna do pisania, lata 30., 21 x 28 cm

Psací stroj, 30.lta, 21 x 28 cm





Miroslav Hák

W galerii, 1943, 21,8 x 15,4 cm

Na pavlači, 1943, 21,8 x 15,4 cm



Josef Sudek
z cyklu Katedra św. Wita, 37,5 x 27,5 cm
Cyklus S. Vít, 37,5 x 27,5 cm

Josef Sudek

Martwa natura z monstrancją, 1968-72, 25 x 20 cm

Zátiší s monstrancí, 1968-72, 25 x 20 cm



Josef Sudek



Josef Sudek
Okno mojej pracowni, 1954, 27 x 21 cm
Okno meho atelieru, 1954, 27 x 21 cm

Josef Sudek

Martwa natura na oknie mojej pracowni, 1944, 29 x 23 cm

Zátíší na okně mého ateliéru, 1944, 29 x 23 cm





Josef Sudek

Widok z okna mojej pracowni, 1960, 22 x 16 cm

Pohled z okna mého ateliéru, 1960, 22 x 16 cm

Josef Sudek
Bez titulu, 29 x 23 cm
Bez názvu, 29 x 23 cm





Josef Sudek

Opuszczenie z cyklu Wspomnienia, 1956, 17 x 23 cm

Opuštěná (cyklus Vzpomínky), 1956, 17 x 23 cm



Josef Sudek

z cyklu Wspomnienia, 1954-59, 17 x 23 cm

cyklus Vzpomínky, 1954-59, 17 x 23 cm



Josef Sudek

Spacer po magicznym ogrodzie, z cyklu Ogród Rothmayera, 1954-59, 17 x 23 cm

Procházka po kouzelné zahrádce (cyklus Rothmayerova zahrada), 1954-59, 17 x 23 cm



Josef Sudek

Po deszczu z cyklu Ogród Rothmayera, 1959, 17 x 23 cm

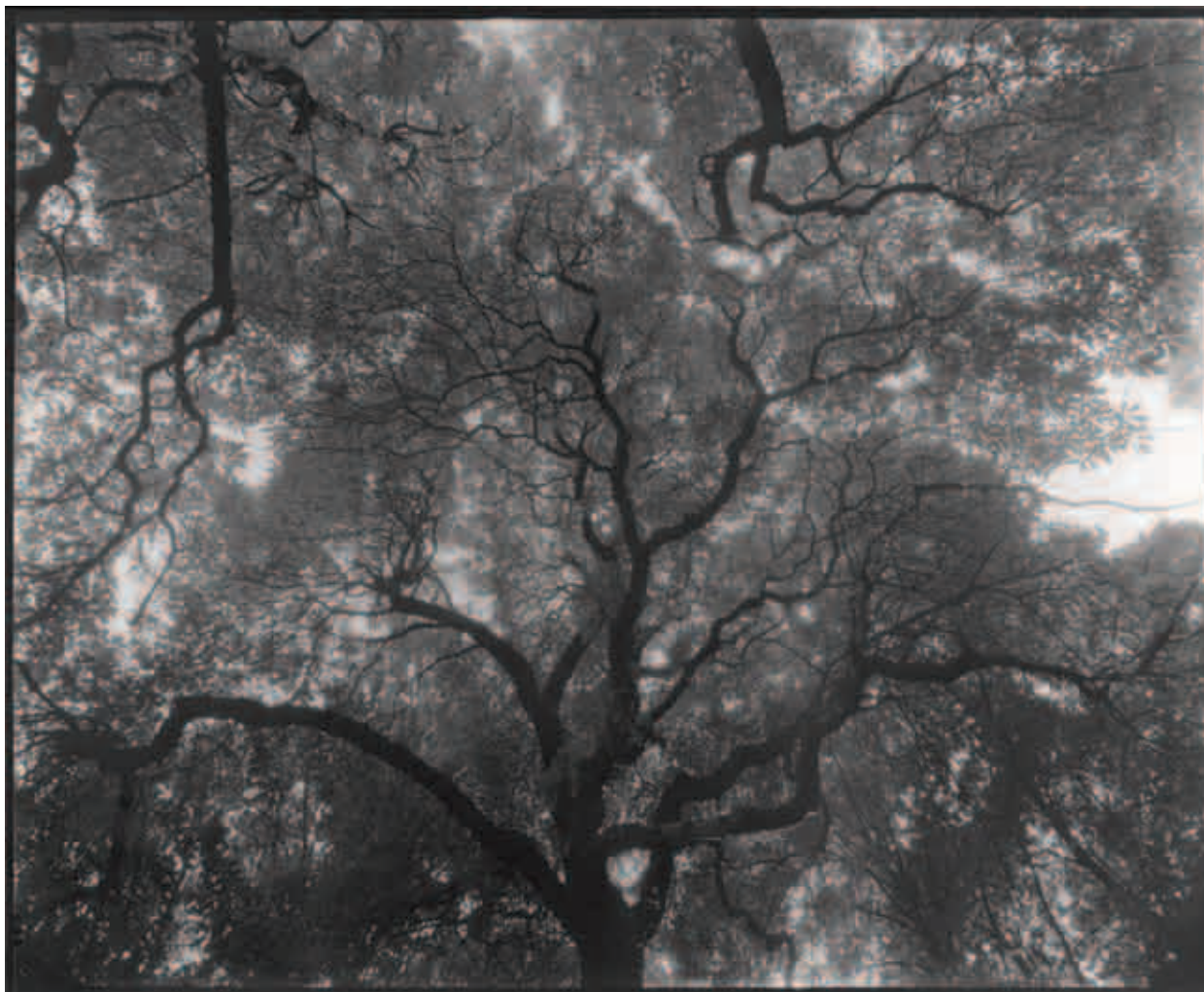
Po dešti (cyklus Rothmayerova zahrada), 1959, 17 x 23 cm



Josef Sudek

Wspomnienie senne, 1954-59, 29 x 39 cm

Vzpomínky snů, 1954-59, 29 x 39 cm



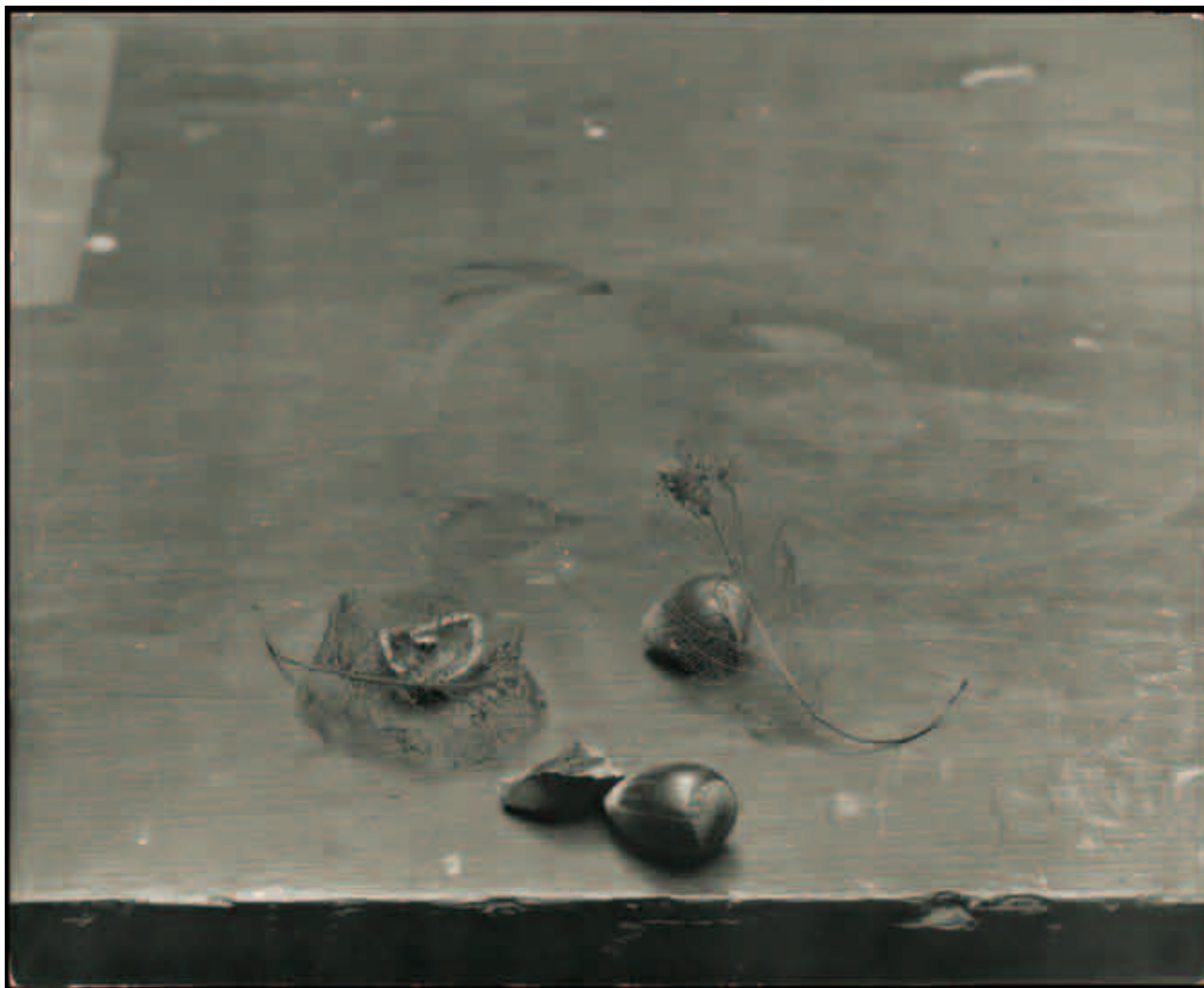
Josef Sudek
Bez tytułu, 24 x 29 cm
Bez názvu, 24 x 29 cm



Josef Sudek

Spacer po magicznym ogrodzie, z cyklu Wspomnienia, 1948-1964, 29 x 38 cm

Procházka po kouzelné zahrádce, cyklus Vzpomínky, 1948-1964, 29 x 38 cm



Josef Sudek

Martwa natura z orzechami I, 1956, 22 x 27 cm

Zátiší s oříšky I, 1956, 22 x 27 cm



Josef Sudek

Jablko na krzywym talerzu, 1950-54, 22 x 16 cm

Jablko na křivém talíři, 1950-54, 22 x 16 cm



Josef Sudek

Z cyklu Szklany labyrint, 1968-72, 29 x 23 cm

Cyklus Skleněný labyrint, 1968-72, 29 x 23 cm





Václav Jirásek

Szczurolap z Hameln, 1992, 30 x 40 cm

Krysař, 1992, 30 x 40 cm



Ivan Pinkava

Pietà, 1997, 60 x 50 cm

Pieta, 1997, 60 x 50 cm



Ivan Pinkava

Potem zobaczą, kogo przebili...1997, 60 x 50 cm

Potom poznają, koho probodli...1997, 60 x 50 cm



Tono Stano

Bogate włosy, 1990, 52 x 43 cm

Bohaté vlasy, 1990, 52 x 43 cm

Tono Stano

Zmysł, 1992, 55 x 43 cm

Smysł, 1992, 55 x 43 cm



JOSEF SUDEK

1896–1976

Josef Sudek należy do kanonu fotografii światowej z uwagi na ogromny zakres działalności, a przede wszystkim wyrafinowany sposób widzenia i wrażliwość, które sprawiają, że jego prace fotograficzne są wyjątkowe. Początki twórczości Sudka tkwią w estetyce piktorialnej, później, pod wpływem fotografa D. J. Růžički, skierował się ku niemanipulowanej fotografii o miękkim rysunku światła, pod wpływem fotografa D. J. Růžički. Równolegle do twórczości autorskiej, tworzył fotografię użytkową w zgodzie z intencjami ówczesnej Nowej Rzeczowości, stając się popularnym fotografem reklamowym (głównie współpraca z Ladislavem Sutnarem dla organizacji „Družstevní práce”). Josef Sudek jest autorem słynnych cykli, takich jak „Okno mého ateliéru“ („Okno mojej pracowni”), „Labirynty”, „Zátiší“ („Martwe natury”), „Vzpomínky“ („Wspomnienia”), obejmujących głównie okres po 1945 r., kiedy przestał wykonywać powiększenia i pracował tylko techniką kontaktową przy użyciu aparatu wielkoformatowego. To właśnie ten okres, który charakteryzuje się zaskakującym powrotem do estetyki piktorializmu, uznaje się za szczytowy okres twórczości Sudka. Była to wewnętrzna wizja świata, którą wypracował po doświadczeniach międzywojennego modernizmu.

JAROMÍR FUNKE

1896–1945

Pionier czeskiej fotografii awangardowej, wybitny teoretyk. Długoletni przyjaciel Josefa Sudka zaczynał od romantycznych piktorialnych pejzaży. Od lat 20. XX w. zaczął eksperymentować z martwymi naturami, rozwijając swoją twórczość w kilku kierunkach: pejzaże, portrety i abstrakcje, później także fotografia surrealistyczna i społeczna. Był popularyzatorem terminu „fotogenia”, który oznaczał „zrodzenie ze światła, pochodzenie ze światła”. W martwych naturach abstrahował rzeczywistość, a w kompozycjach ze szklanymi taflami i codziennymi przedmiotami twórczo pracował z cieniem: obrazowany obiekt zanikał, a fotografia stawała się samoistną kompozycją światła i cienia. Punktem kulminacyjnym fotograficznego eksperymentu Funkego jest cykl „Abstraktní foto” z lat 1927–1929. Dzięki abstrakcyjnym kompozycjom, użyciu linii przekątnych, konfrontacji prawdziwych przedmiotów z ich odbiciami w szkłe, stał się jednym z czołowych fotografów świata.

FRANTIŠEK DRTIKOL

1883–1961

František Drtikol jest jedną z najwyraźniejszych osobowości czeskiej fotografii. Jego twórczość przeszła niezwykle rozwój, zyskując międzynarodową sławę już za życia autora. W początkowym okresie był suwerennym przedstawicielem piktorializmu, fotografii bliskiej malarstwu i grafice. Jego domeną były odbitki szlachetne (guma, pigment, oleodruk), przeważały portrety i pejzaże, jednak Drtikol zyskał największą sławę dzięki swoim aktom i portretom. Szczytowy okres jego twórczości to lata 20. i 30. XX wieku, kiedy tworzył aranżacje zestawiające modeli i modelki z geometrycznymi dekoracjami, umiejętnie przy tym wykorzystując rzucane cienie i ekspresję rodem z nowoczesnego tańca i teatru. Drtikol inspirował się współczesnymi mu kierunkami awangardowymi, ta-

kimi jak futuryzm, ekspresjonizm i kubizm, nie porzucając jednocześnie symboliki i metafizyki. Niemały wpływ miał na niego także jego uczeń i asystent Jaroslav Rössler. W ostatnim okresie swojej twórczości fotograficznej wykorzystywał rzeźbione figurki, które umieszczał między szklanymi płytami, aby uzyskać „inscenizowane poetyckie skróty”. W okresie tym skierował się już ku buddyzmowi i teozofii. Ostatecznie porzucił karierę fotograficzną i przez resztę życia w odosobnieniu poświęcił się malarstwu wypełnionemu treściami duchowymi.

JAROSLAV RÖSSLER

1902–1990

Jeden z głównych przedstawicieli czeskiej awangardy fotograficznej, dzięki swojej twórczości zalicza się do jej klasyków. Aktywnie fotografował przez siedemdziesiąt lat, ale najważniejsza część jego prac przypada na lata 1919–1935. Jego fotografia „Opus I” z 1919 roku uważana jest za pierwszą czeską fotografię awangardową. Zainspirowany głównie konstruktywizmem i sztuką abstrakcyjną, często tworzył fotografie i fotomontaże z kompozycją diagonalną. Fotograficzne abstrakcje Rösslera z lat dwudziestych XX wieku są pionierskim osiągnięciem w kontekście fotografii światowej. Fantasmagoryczne sceny na niektórych zdjęciach są wynikiem eksperymentów z reflektorami, długimi ekspozycjami i rozostrzonymi obiektami. Podobnie jak u J. Funkego, kluczowym pierwiastkiem jest u Rösslera światło. Niektóre jego fotografie przypominają fotogramy znanych światowych autorów, na przykład Mana Raya, Rössler jednak uzyskiwał je za pomocą aparatu fotograficznego. W swojej eksploracji możliwości fotografii artystycznej Jaroslav Rössler wykorzystał doświadczenia nabyte w studiu Františka Drtikola. Jako jedyny zawodowy fotograf został członkiem awangardowej grupy Devětsil. Po długiej przerwie poświęcił się fotograficznym eksperymentom w latach 50.

FRANTIŠEK FRIDRICH

1829–1892

Najstarsze fotografie kolekcji zostały wykonane przez praskiego fotografa Františka Fridricha, który był jednym z najważniejszych czeskich fotografów XIX wieku. Był wydawcą zdjęć topograficznych w całej monarchii. Zdjęcia zostały odbite na papierze albuminowym.

RUDOLF BRUNER-DVOŘÁK

1864–1921

Pionier fotografii reportażowej. Na przełomie wieków najważniejsza osobowość fotograficzna na ziemiach czeskich. Wszechstronny, wiele podróżujący fotograf współpracował z licznymi magazynami fotograficznymi. Prace Brunera-Dvořáka charakteryzuje niezwykła jakość i doskonale uchwycenie chwili.

MIROSLAV HÁK

1911–1978

Ścieżki twórczości fotograficznej Miroslava Háka wyznaczały doświadczenia z surrealizmem, wpływ rodzinnych

okolic Novej Páki i członkostwo w grupie Skupina 42. Od 1937 roku pracował jako fotograf awangardowego teatru E. F. Buriana w Pradze. Eksperymentował z fotografią od najmłodszych lat, badając zasady funkcjonowania kształtu i światła, co wykorzystywał później w misternych zdjęciach, w których ważny jest detal i atmosfera sytuacji. Tworzył akty, ale równolegle fotografował też miasto, wykazując się wycuciem ukrytej poetyki miejskich zakątków. Háek wyprzedził także pewne kierunki czeskiej fotografii powojennej, takie jak na przykład abstrakcja strukturalna.

TONO STANO

1960

Należy do pokolenia słowackich fotografów-absolwentów FAMU, wywodzących się z tzw. „Słowackiej Nowej Fali”. W pierwszej połowie lat osiemdziesiątych Stano i jego towarzysze przeszli burzliwy rozwój, zajmując się fotografią inscenizowaną, która w zabawny i nieoczekiwany sposób burzyła wiele stereotypów funkcjonujących dotąd w fotografii. Tono Stano objawił się jako przedstawiciel pełnej inwencji koncepcji aktu, mocno erotycznego, często prowokacyjnego stylu. Na początku sam bywał częścią inscenizowanych sytuacji. Jego czarno-białe akty z lat dziewięćdziesiątych, takie jak „Smysl” („Zmysł”), stały się ikonicznymi obrazami tego gatunku w naszym kraju i na świecie.

VÁCLAV JIRÁSEK

1965

W dziedzinie fotografii samouk, absolwent malarstwa. W pierwszej połowie lat 90. był członkiem grupy artystycznej Bratrstvo. Jirásek postrzegał fotografię z pozycji malarza. Oprócz patetycznie historyzujących motywów w jego inscenizowanych fotografiach przejawia się fascynacja rzemieślniczą stroną twórczości, wielkoformatowymi kamerami i zabawą symbolami. Wariacje na motywach symbolicznie dekadencckich są przykładem aktualizacji tendencji romantyzujących. Ślady tego indywidualnego podejścia można znaleźć także w jego późniejszych pracach.

IVAN PINKAVA

1961

W jego twórczości dominują fotografie figuralne z martwymi naturami. Współzałożyciel praskiego „Domu Fotografii” („Dům fotografie”) fotografuje w wyrafinowanej czarno-białej skali. Jego martwe natury charakteryzują się powtarzającymi się motywami w zamkniętej ponadczasowej przestrzeni. Portrety o tematyce mitologicznej niepokoją oryginalną inscenizacją, odwołując się do starszej tradycji portretu. Pinkava w oryginalny sposób łączy również akt i portret: oba gatunki wytracają się w jego twórczości ustępując miejsca wyrazowi.

Praga, lipiec 2019, Lucie Mlynářová, kuratorka PPF Art

JOSEF SUDEK
(1896-1976)

Josef Sudek patří do kánonu světové fotografie šíří svého mohutného záběru, ale především svým vytříbeným viděním a citlivostí, která dělá jeho fotografické dílo ojedinělým. Začátky Sudkovy tvorby spadají do piktorialismu, posléze se přiklonil k nemanipulované fotografii s měkkou světelnou kresbou pod vlivem fotografa D. J. Růžičky. Sudek tvořil souběžně s volnou tvorbou i užitou fotografií v intencích dobové nové věcnosti a stal se vyhledávaným reklamním fotografem (zejména spolupráce s Ladislavem Sutnarem pro Družstevní práci). Josef Sudek je autorem slavných cyklů např. Okno mého ateliéru, Labyrinty, Zátíší, Vzpomínky, zahrnující období převážně po roce 1945, kdy přestal negativy zvětšovat a pracoval pouze technikou kontaktních otisků za použití velkoformátové deskové kamery. Právě toto období, které je vyznačeno překvapivým návratem k estetice piktorialismu, je označováno za vrchol Sudkovy tvorby. Je niternou vizí světa, ke které se dopracoval po zkušenostech s meziválečnou modernou.

JAROMÍR FUNKE
1896-1945

Průkopník české avantgardní fotografie, významný teoretik. Celoživotní přítel Josefa Sudka začínal romantickými piktorialistickými krajinami. Od 20. let začal experimentovat se zátíšími a rozvíjel několik linií své tvorby, ať už to byla krajina, portrét nebo abstraktní tendence, později surrealismus a sociální fotografie. Razil pojem fotogenie, jenž znamenal „světlem zrozený, světelného původu“. V zátíchích abstrahoval realitu a v kompozicích se skleněnými tabulemi a běžnými věcmi invenčně pracoval se stínem. Zobrazovaný objekt se vytrácel a fotografie sama byla svěbytnou kompozicí světla a stínu. Vrcholem Funkeho fotografického experimentování je cyklus Abstraktní foto z let 1927-1929. Abstraktními kompozicemi, využitím diagonály, konfrontací reálných objektů a jejich odrazů ve sklech se zařadil mezi přední světové fotografy.

FRANTIŠEK DRTIKOL
1883-1961

František Drtikol patří k nejvýraznějším osobnostem české fotografie. Jeho tvorba prošla pozoruhodným vývojem a získala si mezinárodní věhlas už za Drtikolova života. V počátečním období byl suverénním představitelem piktorialismu, fotografického pojetí blízkého malbě a grafice. Ušlechtilé tisky (gumotisk, pigment, olejotisk) se staly Drtikolovou doménou, převažoval portrét a krajina. Největší věhlas však získal Drtikol svými akty a portréty. Vrcholné období jeho tvorby spadá do 20. a 30. let, kdy modely a modelky aranžoval s geometrickými dekoracemi. Přitom umně využíval vržených stínů a expresivního výrazu ovlivněného moderním tancem a divadlem. Drtikol se inspiroval dobovými avantgardními směry, jako byl futurismus, expresionismus a kubismus, ale zároveň se nevzdal symbolických a metafyzických přesahů. Nemalý vliv na něj měl také jeho žák a asistent Jaroslav Rössler. V posledním období své fotografické tvorby

pracoval s vyřezávanými figurkami, které umísťoval mezi skleněné desky a docílil tím tak „inscenované básnické zkratky“. V té době u něj už převažovala orientace k buddhismu a theosofii. Fotografickou kariéru posléze vystřídal odchod do ústraní, aby se po zbytek života věnoval malbě se spirituálním obsahem.

JAROSLAV RÖSSLER

1902-1990

Jeden z hlavních představitelů české fotografické avantgardy patří svým dílem mezi její klasiky. Aktivně fotografoval sedmdesát let, ale nejvýznamnější část díla spadá do let 1919-1935. Jeho fotografie Opus I z roku 1919 bývá považována za první českou avantgardní fotografii. Inspirován zejména konstruktivismem a abstraktním uměním vytvářel fotografie a fotomontáže s častou diagonální kompozicí. Rösslerovy fotografické abstrakce z 20. let patří v kontextu světové fotografie k průkopnickým počínům. Přeludné výjevy na některých fotografiích jsou výsledkem experimentů se světly reflektorů, dlouhou expozicí a rozostřenými objektivy. Tak jako např. u fotografa J. Funkeho, i u Rösslera je klíčovým prvkem světlo. Některé Rösslerovy snímky připomínají fotogramy slavných světových fotografů, jak např. Man Raye, ale Rössler je pořizoval fotoaparátem. Jaroslav Rössler v podnětném průzkumu možností umělecké fotografie využil své zkušenosti z ateliéru Františka Drtikola. Jako jediný profesionální fotograf se stal členem avantgardní skupiny Devětsil. Po delší pauze se fotografickému experimentu věnoval v 50. letech.

FRANTIŠEK FRIDRICH

1829-1892

Nejstarší fotografie sbírky pocházejí od pražského fotografa Františka Fridricha. Patřil k nejvýznamnějším českým fotografům 19. století. Byl vydavatelem místopisných fotografií v celé monarchii. Fotografie jsou pořízeny na albuminovém papíru.

RUDOLF BRUNER-DVOŘÁK

1864-1921

Zakladatel reportážní fotografie. Na přelomu století nejvýznamnější osobnost fotografie v českých zemích. Všestranný a zcestovalý fotograf, který spolupracoval s mnoha obrazovými časopisy. Brunera-Dvořáka charakterizuje neobyčejná kvalita a pohotovost jeho momentek.

MIROSLAV HÁK

1911-1978

Poučení surrealismem, vliv jeho rodného kraje Novopacka, i členství ve Skupině 42, určovalo cesty fotografické tvorby Miroslava Háka. Od roku 1937 působil jako fotograf pražského avantgardního divadla

E. F. Buriana. Od mládí experimentoval s fotografií, zkoumal tvarové a světlené zákonitosti, což využil později v mistrných snímcích, kde je důležitý detail a atmosféra situace. Souběžně s vytvářením aktů fotografoval městské scenérie se smyslem pro skrytou poetiku městských zákoutí. Zde už Hák také předjímá určitou část směřování české poválečné fotografie, jako např. strukturální abstrakci.

TONO STANO

1960

Patří ke generaci slovenských fotografů-absolventů FAMU vzešlých z tzv. Slovenské nové vlny. Stano se svými souputníky prošel v 1. pol. 80. let bouřlivým vývojem, kdy se věnoval inscenované fotografii, která hravým a nečekaným způsobem bořila mnohá klišé ve fotografii. Vyprofiloval se jako představitel invenčního pojetí aktu, silně erotizovaného, často provokujícího stylu, kdy v počátcích byl i on sám součástí inscenované situace. Jeho černobílé fotografie aktů z 90. let, jako např. fotografie Smysl, se staly ikonickými snímky tohoto žánru u nás i ve světě.

VÁCLAV JIRÁSEK

1965

Fotografický autodidakt a vystudovaný malíř. V 1. pol. 90. let byl součástí umělecké skupiny Bratrstvo. Jirásek vnímal fotografii z malířské pozice. Kromě pateticky historizujících motivů se v jeho inscenovaných fotografiích projevuje uhranutí řemeslnou stránkou tvorby, velkoformátovými kamerami a hra se symboly. Jiráskovy variace na symbolistně dekadentní motivy jsou příkladem aktualizace romantizujících tendencí. Stopy tohoto osobitého přístupu nalezneme i v pozdější Jiráskově tvorbě.

IVAN PINKAVA

1961

Jeho tvorbě dominují figurální fotografie se zátišími. Spoluzakladatel Pražského domu fotografie fotografuje ve vytříbené černobílé škále. Zátiší jsou typická opakujícími se motivy v uzavřeném prostoru bezčasí. Portréty s mytologizující tematikou znepokojují osobitým inscenováním a odkazují ke starší portrétní tradici. Pinkava také originálním způsobem prolíná žánr aktu a portrétu. Oba žánry se v jeho tvorbě spíše vytrácí ve prospěch výrazu.

Praha, červenec 2019, Lucie Mlynářová, kurátorka PPF Art

„SUDEK, FUNKE, DRTIKOL...”

Fotografie wypożyczone ze zbiorów / *Fotografie vypůjčené ze sbírky:*
PPF Art a.s., Praga / *Praha*

Kuratorki wystawy / *Kurátoři výstavy:*
Joanna Mielech, Lucie Mlynářová

Szczególne podziękowania dla Jana Řeháka - Dyrektora PPF Art a.s. w Pradze
Zvláštní poděkování patří Janu Řehákovi - Řediteli PPF Art a.s. v Praze

Tłumaczenia / *Překlady textů*
Czechofilia Helena Jankowska, Tadeusz Kuchejda, Wojciech Miatkowski

Projekt i przygotowanie do druku / *Grafická úprava katalogu*
Bogumiła Twardowska-Rogacewicz

Druk / *Tisk:* Jaks, Wrocław

ISBN: ISBN: 978 - 83-947891-8-3

Wystawa jest częścią projektu „Energea” / *Výstava je součástí projektu „Energea”*

Organizator / *Organizátor:* BWA w Jeleniej Górze. Dyrektor / *Ředitelka* Luiza Laskowska
Partner: Oblastní galerie Liberec. Dyrektor / *Ředitel* Jan Randáček

Projekt “Energea” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Interreg V-A Republika Czeska – Polska 2014 - 2020, środków budżetu państwa za pośrednictwem Euroregionu Nysa oraz Miasta Jelenia Góra.

Projekt „Energea” je spolufinancován z prostředků Evropské unie v rámci Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Programu Interreg V-A Česká republika - Polsko 2014 - 2020 a prostředků státního rozpočtu Polské republiky prostřednictvím Euroregionu Nisa a také Městem Jelenia Góra.

